

Perspectives of Public School Administrators in the Three Southern Border Provinces on Multiculturalism and Multicultural Education

Ekkarin Sungtong

Ph.D. (Educational Administration), Assistant Professor,
Faculty of Education, Prince of Songkla University

E-mail: sekkarin@bugna.pn.psu.ac.th

Abstract

This qualitative case study aimed to examine perspectives of public school principals in the three Southern border provinces of Thailand towards multiculturalism and multicultural education. The study also aims to analyze principals' perspectives with theoretical lens of multicultural education. Key informants were 30 public school principals (15 from primary schools and 15 from secondary schools) in Southern border provinces; Pattani, Yala, and Narathiwat. A purposive selection was employed to select sites and participants for the study. Research instruments were a semi-interview protocol, related documents and the researcher as a key instrument. Data were analyzed by using grounded theory techniques as well as constant comparative technique. The findings revealed that

perspectives of public school principals significantly varied based on perceptions and backgrounds. They were classified into three main perspectives (narrow, broad, and unsure) on multiculturalism. Those who had narrow perspectives reflected that multiculturalism was mainly about cultural and religious issues and those who had broad perspectives thought that multiculturalism were not only cultural and religious issues but also other different social dimensions. The unsure principals reflected that they were not sure what multiculturalism was. Principals described multicultural education as educational management processes in accordance with people's needs, ways of life, goals, opportunities and contexts of the region. Looking through the lens of multicultural education developed by Banks (1997), this study showed theoretical fit and unfit with principals' perspectives in some dimensions.

Keywords: high school, multiculturalism, multicultural education, Southern Border Provinces

มุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อแนวคิด พหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษา

เอกรินทร์ สังข์ทอง

Ph.D. (Educational Administration), ผู้ช่วยศาสตราจารย์,

ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

E-mail: sekkarin@bugna.pn.psu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยที่มีต่อพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษาและเพื่อวิเคราะห์มุมมองของผู้อำนวยการของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับแนวคิดเชิงทฤษฎีทางด้านพหุวัฒนธรรมศึกษา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา (15 คน) และมัธยมศึกษา (15 คน) ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมจำนวน 30 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เอกสารที่เกี่ยวข้องและตัวผู้วิจัยเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการสร้างทฤษฎีจากข้อมูล และใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบเปรียบเทียบ ความเหมือนและแตกต่างของข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า

มุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐเกี่ยวกับ
พหุวัฒนธรรมนิยมมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับ
รับรู้และพื้นฐานต่างๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสาม
มุมมองหลักๆ คือ แบบแคบ แบบกว้าง และแบบไม่แน่ใจ
แบบแคบซึ่งเป็นเสียงส่วนใหญ่มองว่าพหุวัฒนธรรม
นิยมเป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและศาสนา แบบกว้าง
ซึ่งเป็นเสียงส่วนน้อยมองว่าพหุวัฒนธรรมนิยมไม่ได้
จำกัดแค่เรื่องศาสนาและวัฒนธรรม แต่ยังรวมถึงมิติ
ต่างๆ ทางสังคมที่แตกต่างกัน แบบไม่แน่ใจซึ่งเป็น
ส่วนน้อยมองว่าตนเองไม่มีความแน่ใจและไม่มั่นใจว่า
พหุวัฒนธรรมนิยมคืออะไร พหุวัฒนธรรมศึกษาใน
มุมมองของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ นั่นคือ การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับ
ความต้องการของบุคคลในชุมชน วิถีชีวิต โอกาส เป้าหมาย
กระบวนการ และบริบทของพื้นที่ เมื่อทำการวิเคราะห์
มุมมองของผู้บริหารกับทฤษฎีพหุวัฒนธรรมศึกษาตาม
แนวคิดของ Banks (1997) พบว่า มุมมองของผู้บริหาร
สถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความ
สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับทฤษฎีในบางมิติ

คำสำคัญ: พหุวัฒนธรรมนิยม, พหุวัฒนธรรมศึกษา,
โรงเรียนมัธยม, สามจังหวัดชายแดน
ภาคใต้

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม ประชากรของประเทศประกอบด้วยชาวไทยประมาณร้อยละ 75 ไทย-จีนร้อยละ 14 และอีกประมาณร้อยละ 11 เป็นชาวไทยเชื้อสายอื่น ประเทศไทยประกอบด้วยชาวไทยพุทธประมาณร้อยละ 94.6 ไทยมุสลิมร้อยละ 4.6 และชาวไทยเชื้อสายคริสต์เดียนร้อยละ 0.7 (Fund for Peace, 2006) โดยเฉพาะในส่วนของภาคใต้ของประเทศก็มีความหลากหลายทางด้าน วัฒนธรรม และประเพณีสภาพสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิตของผู้คน โดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วยปัตตานี ยะลา และนราธิวาสมีลักษณะเฉพาะและมีความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่นของประเทศ 80 เปอร์เซนต์ ของประชากรส่วนใหญ่ในภูมิภาคดังกล่าวนับถือศาสนาอิสลาม พูดภาษามลายู และมีวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะประเทศมาเลเซีย (True, 2004) ส่วนประชากรที่เหลือประมาณ 20 เปอร์เซนต์นับถือศาสนาพุทธ ประชากรทั้งสองกลุ่มต่างมีวิถีชีวิตตามแบบฉบับของตน โดยเฉพาะด้านภาษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม (Albritton, 1999)

ในส่วนของกระบวนการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น อาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ดังกล่าวมีรูปแบบการจัดการศึกษาที่แตกต่างไปจากภูมิภาคอื่น ที่โดดเด่นและเห็นได้ชัดคือสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะสังคมไทยมุสลิมนั้นมีรูปแบบของการจัดการศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม (บรรจง ฟำรุ่งแสง และคณะ, 2551) นอกจากนี้แนวโน้มในปัจจุบันของการจัดการศึกษานำไปสู่การแข่งขันทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนของรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (Sungtong, 2007) ในขณะเดียวกันโรงเรียนของรัฐก็มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ และศาสนาของนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนไทยมุสลิมที่เข้าสู่ระบบการจัดการศึกษาภาคบังคับของรัฐบาล การจัดการศึกษา

สำหรับเยาวชนในภูมิภาคดังกล่าวโดยเฉพาะสังคมไทยมุสลิมจึงต้องมีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางภาษา วัฒนธรรมและปัจจัยองค์ประกอบด้านอื่นๆ ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549, 10) กล่าวว่า “การจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องยึดหลักการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับวิถีชีวิต อัตลักษณ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมความต้องการของท้องถิ่นและประชาชนที่มีลักษณะเฉพาะบนพื้นฐานของหลักศาสนา” เช่นเดียวกัน พงษ์พัชรินทร์ พุระวิณะ (2550, 121) มีแนวคิดว่า “การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมของจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่”

จากแนวคิดข้างต้นจึงเป็นประเด็นที่ทำนายสำหรับนักการศึกษาโดยเฉพาะผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐบาลในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ความต้องการ และวิถีชีวิตของผู้คนที่ประกอบไปด้วยชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนาและระดับของศักยภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษา ทั้งนี้แนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural education) เป็นแนวคิดดั้งเดิมที่พัฒนาจากประเทศตะวันตก และได้รับการกล่าวถึงและถูกนำมากล่าวอ้างในการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงมีการนำเสนอแนวคิดจากเวทีวิชาการไปสู่สถาบันและสถานศึกษาต่างๆ ในพื้นที่ และที่ปรากฏชัดคือ มีการกำหนดยุทธศาสตร์ทางด้านนโยบายให้สถานศึกษาในพื้นที่มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้คนในพื้นที่เข้าใจถึงการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งสามารถใช้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นต้นทุนในการพัฒนาสังคมอย่างสร้างสรรค์ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.)

บนพื้นฐานของแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมและการจัดการศึกษา

ตามแนวพหุวัฒนธรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษามีทัศนะหรือมุมมองที่ถูกต้อง กว้างไกล ทั้งนี้เพราะการมีทัศนะหรือมุมมองที่ถูกต้องและชัดเจนนั้นส่งผลโดยตรงต่อการกำหนดนโยบายและการกำหนดแนวปฏิบัติของสถานศึกษา รวมถึงการสามารถถ่ายทอดแนวคิดนั้นๆ ไปสู่ผู้ปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถเสริมสร้างการจัดการศึกษาในพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับอัตลักษณ์กับผู้คนในพื้นที่

อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความซับซ้อนและอ่อนไหวในแง่ของกลวิธีและบริบทการจัดการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากบริบทและผู้คนในพื้นที่มีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน กอปรกับมีแรงเสียดทานที่ส่งผลต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งได้แก่เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ที่เกิดขึ้นหลังเดือน มกราคม พ.ศ. 2547 ทั้งนี้ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐครู และนักเรียนตกเป็นเป้าหมายของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ ครู นักเรียน รวมถึงผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวนไม่น้อยที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในพื้นที่ นอกจากนี้เหตุการณ์ความไม่สงบนำไปสู่ความหวาดกลัว และความไม่ไว้วางใจต่อกันของผู้คนทั้งชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยในฐานะนักการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่จึงมีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับมุมมอง (Perspectives) ของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) และพหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural education) ว่าผู้บริหารมีแนวคิดหรือมุมมองอย่างไร นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีจุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์มุมมองเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเชื่อมโยงกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดดังกล่าวโดยเฉพาะแนวคิดของ Banks (1997) ซึ่งเป็นนักคิดเชิงทฤษฎีและแนวปฏิบัติทางด้านพหุวัฒนธรรมศึกษา ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษาโดยเฉพาะผู้อำนวยการ

โรงเรียนของรัฐ เขตพื้นที่การศึกษาหรือกระทรวงศึกษาธิการในการเข้าใจเกี่ยวกับมุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนต่อแนวคิดพหุวัฒนธรรมและพหุวัฒนธรรมศึกษา ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะมีส่วนช่วยส่งเสริมทางด้านการกำหนดนโยบายของผู้บริหารระดับสูงในระดับกระทรวง หรือเขตพื้นที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาของสถานศึกษาในพื้นที่ได้อย่างเกิดประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ รวมถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อเปิดรับประชาคมอาเซียนซึ่งมีความเป็นพหุวัฒนธรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

มุมมอง หมายถึง ความคิดเห็นและทัศนคติของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐซึ่งเกิดจากการรับรู้หรือประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเหตุการณ์ และประเด็นต่างๆ ทางสังคมซึ่งโดยเฉพาะความคิดเห็นและทัศนคติที่มีต่อแนวคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษา

พหุวัฒนธรรมนิยม หมายถึงแนวคิดและแนวปฏิบัติที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้คนในสังคม นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน รวมถึงแนวทางในการจัดการกับความท้าทายเกี่ยวกับ อคติที่มีต่อวัฒนธรรมชาติพันธุ์ เชื้อชาติ เพศ ศาสนาและลักษณะเฉพาะอื่นๆ

พหุวัฒนธรรมศึกษา หมายถึงแนวคิดและแนวปฏิบัติทางการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้คนในสังคมมีความเท่าเทียม ความเสมอภาค เสรีภาพและรักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างกัน โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาต่างๆ ที่จัดการการเรียนการสอนและเตรียมผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมุ่งมั่นบนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์

เข้าใจ ยอมรับและเคารพความแตกต่างกันทั้งด้านเชื้อชาติ สัญชาติ สถานะทางสังคม ความสามารถและบทบาททางเพศ ตลอดจนจนประสบความสำเร็จทางการเรียนและสามารถเข้าสู่สังคมได้อย่างมีความสุขโดยไม่แบ่งแยกชนชั้นและวรรณะ

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึงจังหวัดที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่พิเศษของภาคใต้ของประเทศไทยซึ่งได้แก่จังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส

ผู้อำนวยการโรงเรียน หมายถึงผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาของรัฐระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งได้แก่จังหวัด ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังต่อไปนี้คือ

- 1) เพื่อศึกษามุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยที่มีต่อพหุวัฒนธรรมนิยม
- 2) เพื่อศึกษามุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยที่มีต่อพหุวัฒนธรรมศึกษา
- 3) เพื่อวิเคราะห์มุมมองผู้อำนวยการของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับแนวคิดเชิงทฤษฎีทางด้านพหุวัฒนธรรมศึกษา

ระเบียบวิธีในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ช่วยสะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์ บริบทและความเป็นจริงทางสังคมหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่งในเชิงลึกที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา โดยเฉพาะในมิติของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ทางสังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมถึงรูปแบบของการบริหารจัดการศึกษาซึ่งมีความแตกต่างกับภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศ การออกแบบงานวิจัยนี้ใช้วิธี

วิจัยแบบกรณีศึกษา เนื่องจากการศึกษาแบบกรณีศึกษาประกอบไปด้วย
ธรรมชาติของกรณีต่างๆ หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีลักษณะแตกต่างกัน หรือ
สถานการณ์ทางสังคมที่มีความหลากหลาย (Yin, 2005) เครื่องมือที่ใช้ใน
การวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตัวผู้วิจัยเอง
เทปบันทึกเสียงจำนวน 2 เครื่องเพื่อบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล
สำคัญคือผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา (15 คน) และมัธยมศึกษา
(15 คน) ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วย
ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน ซึ่งแบ่งเป็นเพศชาย
22 คน เพศหญิง 8 คน ปริญญาตรี 2 คน ประกาศนียบัตรวิชาชีพผู้บริหาร
1 คน และปริญญาโท 27 คน ศาสนาพุทธ 22 คน และศาสนาอิสลาม 8 คน
ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposeful
selection) นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้ชื่อที่สมมติ (Pseudonym) ขึ้นกับผู้ให้ข้อมูล
สำคัญทุกคนที่เข้าร่วมให้ข้อมูลในงานวิจัยดังกล่าว การเก็บข้อมูลวิจัย
ใช้เวลาประมาณ 1.30-2 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม สำหรับ
การสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Seidman, 1998) ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้
วิธีสัมภาษณ์โดยตรง (face-to-face) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ งานวิจัยดังกล่าว
ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล (Grounded theory
techniques) (Glaser และ Strauss, 1967; Strauss และ Corbin, 1990;
Charmaz, 2006) รวมถึงการอาศัยแนวคิดการเปรียบเทียบความเหมือน
ความต่างของข้อมูล (Constant comparative techniques) ผู้วิจัยสร้างความ
น่าเชื่อถือของข้อมูล (Credibility) (Lincoln และ Cuba, 1985) ที่ศึกษา
โดยใช้เวลาที่เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ศึกษา (Prolonged engagement
in the field) (Lincoln และ Cuba, 1985) แลกเปลี่ยนหรืออภิปรายความคิด
กับเพื่อนนักวิจัย (Peer debriefing) (Schwandt, 1997) ก่อนการวิจัย
ระหว่างการวิจัยและหลังการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลาย
(Triangulation of data collection) (Seale, 1999) ซึ่งในที่นี้มีการเก็บข้อมูล
โดย 1) การสัมภาษณ์ 2) ใช้เอกสารทางราชการ เอกสารจากเว็บไซต์ของ

โรงเรียนประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย นอกจากนี้ตรวจสอบข้อมูล โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ช่วยวิจัย (Member checking) ช่วยตรวจสอบ ข้อมูลอีกครั้งเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ และใช้หลักการสร้างสายสัมพันธ์ ที่ดี (Rapport) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตั้งแต่กระบวนการแรกเริ่มของการวิจัย จนถึงกระบวนการเสร็จสิ้นการวิจัยทั้งทางตรงและทางอ้อมเช่นการเข้าเยี่ยมชม โรงเรียน แนะนำตัวผู้วิจัยเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคุ้นเคยและ ไว้วางใจนักวิจัย

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผู้วิจัยจะนำเสนอสรุปผลการวิจัยควบคู่กับการอภิปรายผลตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัยในสามประการคือ 1) เพื่อศึกษามุมมองของ ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยที่มีต่อ พหุวัฒนธรรมนิยม 2) เพื่อศึกษามุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐใน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยที่มีต่อพหุวัฒนธรรมศึกษา 3) วิเคราะห์ มุมมองผู้อำนวยการของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับแนวคิดเชิง ทฤษฎีทางด้านพหุวัฒนธรรมศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้คือ

1. มุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐที่มีต่อพหุวัฒนธรรม นิยม

ผลจากการวิจัยพบว่ามุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาสเกี่ยวกับ พหุวัฒนธรรมนิยมนั้นมีความหลากหลาย ทั้งนี้ยังพบว่าผู้บริหารมีมุมมอง ทั้งที่ เหมือนและแตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่ (19 คนจาก 30 คน) มองว่า พหุวัฒนธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและศาสนา ซึ่งเป็นการสะท้อน มุมมองที่แคบ (Narrow perspectives) และจำกัดประเด็นเฉพาะศาสนาและ วัฒนธรรม และมีส่วนน้อย (7 คนจาก 30 คน) ที่มีมุมมองต่อพหุวัฒนธรรม ในมุมมองที่กว้าง (Broad perspectives) โดยมีมุมมองว่าพหุวัฒนธรรม ไม่ได้จำกัดแค่เรื่องศาสนาและวัฒนธรรม แต่ยังรวมถึงมิติต่างๆ ทางสังคม

ที่แตกต่างกันซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดเชิงทฤษฎีทางด้านพหุวัฒนธรรม นิยมที่กล่าวว่ามุมมองของพหุวัฒนธรรมนิยมนั้นให้ความสำคัญกับการมองโลกในมุมมองที่แตกต่าง และให้ความตระหนักต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ไม่เพียงแค่ว่าศาสนาหรือเชื้อชาติ แต่ยังเกี่ยวข้องกับความแตกต่างทางด้าน มิติของสังคมที่หลากหลาย (Bennett, 2003) อย่างไรก็ตามยังมีผู้บริหาร บางท่าน (4 คนจาก 30 คน) ที่ไม่แน่ใจว่าพหุวัฒนธรรมคืออะไร ทั้งนี้เป็นเรื่องปกติที่บุคคลจะมีมุมมองเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมแตกต่างกันออกไป โดยบางท่านอาจมองว่าพหุวัฒนธรรมนิยมเป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม (Ladson-Billings, 2004) แต่ก็มีบางท่านซึ่งมองว่าพหุวัฒนธรรมนิยม ครอบคลุมประเด็นอื่นๆ ที่มีความหลากหลายทางสังคมด้วยไม่ใช่ประเด็น ทางด้านวัฒนธรรมอย่างเดียว (Bennett, 2003)

การที่ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐมีมุมมองต่อพหุวัฒนธรรมนิยม แตกต่างกันและมีความหลากหลายนั้นอาจเนื่องมาจากการรับรู้ในการทำงาน ความเชื่อ ค่านิยมและองค์ความรู้ในประเด็นดังกล่าวแตกต่างกัน (เอกรินทร์ สังข์ทอง, 2552) นอกจากนี้ยังเป็นไปได้ว่าพหุวัฒนธรรมนิยมเป็นเรื่องใหม่ สำหรับผู้บริหารในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งไม่ได้เป็นแนวคิดที่ ถูกพัฒนาในสังคมตะวันออกโดยเฉพาะประเทศไทยเว้นแต่แนวคิดของ รัชกาลที่ 6 ที่มีกุศโลบายให้รัฐไทยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการ บริหารจัดการที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของผู้คนในพื้นที่ อย่างไรก็ตามแนวคิด ดังกล่าวเน้นหนักไปทางด้านการเมืองการปกครองมากกว่าการบริหาร จัดการศึกษาอย่างเต็มรูปแบบ การที่ผู้บริหารส่วนใหญ่แสดงมุมมองต่อ พหุวัฒนธรรมนิยมว่าเป็นเรื่องของศาสนาและวัฒนธรรมซึ่งเป็นการแสดง มุมมองในวงแคบอาจเกิดจากการขาดการรับรู้ที่ถูกต้องจึงทำให้มีมุมมองใน ประเด็นดังกล่าวค่อนข้างจำกัด ทั้งนี้ผลวิจัยดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับ การศึกษาพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษาในประเทศมาเลเซีย ซึ่งค้นพบว่านักศึกษามักมีมุมมองเฉพาะต่อประเด็นกล่าว ซึ่งสะท้อนให้ เห็นถึงการยังขาดความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม

นิยม (Abdullah และ Ghaffar, 2011) อย่างไรก็ตามการมีมุมมองที่แคบเกี่ยวกับพัฒนาชรรณนิยมอาจส่งผลต่อความเชื่อและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาตามแนวพัฒนาชรรณตามหลักการและแนวคิดในเชิงทฤษฎีของนักวิชาการที่ได้ให้นิยามให้เห็นว่าพัฒนาชรรณนั้นครอบคลุมมิติต่างๆ ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เป็นต้น นอกจากนี้การมีมุมมองในวงแคบอาจส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพัฒนาชรรณนิยม

ดังที่ได้กล่าวข้างต้น ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนน้อยมีมุมมองในภาพกว้างเกี่ยวกับพัฒนาชรรณโดยมองว่าพัฒนาชรรณนั้น ไม่ได้จำกัดเฉพาะเรื่องศาสนาและวัฒนธรรม มุมมองของผู้บริหารกลุ่มนี้สะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้และการมีความรู้ความเข้าใจต่อพัฒนาชรรณนิยม ผลจากการวิเคราะห์เอกสารเช่นคู่มือของสถานศึกษาและการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าผู้บริหารกลุ่มนี้มีการเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับพัฒนาชรรณนิยมโดยตรงซึ่งจัดโดยองค์การทางการศึกษาในภาคใต้เช่นศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอบต.) การมีมุมมองในภาพกว้าง ถูกต้อง เหมาะสม ส่งผลดีต่อการแสดงออกทางด้านภาวะผู้นำในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ตัวอย่างเช่นผู้บริหารสามารถให้ความช่วยเหลือครูหรือออกแบบระบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน (Jagdish, 2008) นอกจากนี้การมีมุมมองที่ถูกต้องช่วยให้การจัดการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาชรรณศึกษาในพื้นที่ที่มีความถูกต้องเหมาะสม เกิดการยอมรับต่อกันและช่วยให้ผู้เรียนต่างวัฒนธรรมประสบความสำเร็จในการเรียนมากยิ่งขึ้นเนื่องจากการยอมรับและการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน (Benders, 2010)

การที่ผู้บริหารบางท่านมีความไม่แน่ใจและคลุมเครือเกี่ยวกับแนวคิดพัฒนาชรรณนิยมนั้นสะท้อนให้เห็นถึงการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาชรรณ (Rusch, 2004) รวมถึงความตระหนักต่อแนวคิดดังกล่าว ผลจากการวิจัยดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นว่าถึงแม้ว่ากระแสพัฒนาชรรณ

นิยมในพื้นที่จะได้รับความสนใจจากนักการศึกษามากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภายหลังเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ก็ยังมีนักการศึกษาจำนวนหนึ่งที่ยังขาดความเข้าใจหรือความตระหนักในเรื่องดังกล่าว ประเด็นดังกล่าวนี้เป็นกระจกสะท้อนให้เห็นว่าถึงแม้ว่ารัฐบาลมีความพยายามในการส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์การทางการศึกษาจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของผู้คนในพื้นที่และเข้าใจการจัดการศึกษาในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาวัฒนธรรมนิยมซึ่งนำไปสู่การปฏิบัตินั้นยังมีช่องว่างทางความคิด (Schlesinger, 1991) การขาดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดพัฒนาวัฒนธรรมนั้นย่อมส่งผลต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาวัฒนธรรม การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษาตามแนวคิดพัฒนาธรรมรวมถึงการจัดโครงสร้างทางการบริหารที่เอื้อต่อพัฒนาวัฒนธรรม

2. มุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐที่มีต่อพัฒนาธรรมศึกษา

ผลจากการวิจัยพบว่ามุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐที่มีต่อพัฒนาธรรมศึกษานั้นมีความหลากหลายเช่นเดียวกับมุมมองต่อพัฒนาธรรมนิยม ซึ่งสอดคล้องกับ Cumming-McCann (2003) ที่กล่าวว่า มุมมองของนักการศึกษาต่อพัฒนาธรรมศึกษานั้นจะมีความแตกต่างกัน การให้นิยามของพัฒนาธรรมศึกษานั้นจึงขึ้นอยู่กับความรู้ ประสบการณ์ และแนวคิดของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังพบว่ามุมมองต่อพัฒนาธรรมศึกษานั้นมีความเชื่อมโยงกับมุมมองที่มีต่อพัฒนาธรรมนิยม กล่าวคือผู้บริหารส่วนใหญ่มองว่าพัฒนาธรรมศึกษานั้นเป็นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรมและศาสนาของผู้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นหลักโดยเฉพาะชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ามุมมองดังกล่าวจะมีความเชื่อมโยงกันแต่ มุมมองทางด้านพัฒนาธรรมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนนั้นมีความจำเพาะ

เจาะจงมากยิ่งขึ้นและความครอบคลุมในหลายๆ ประเด็นซึ่งสะท้อนถึงลักษณะเฉพาะของมิติของพหุวัฒนธรรมศึกษา (Dimensions of multicultural education) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการ (Needs) ของบุคคลในชุมชน รวมถึงวิถีชีวิต (Ways of life) โอกาส (Opportunity) ที่บุคคลควรจะได้รับอย่างเท่าเทียม การจัดการศึกษาที่ยึดเป้าหมาย (Goals) เพื่อการอยู่ร่วมกัน ไม่แตกแยก และให้ความสำคัญกับกระบวนการ (Process) การจัดการศึกษาเพื่อไปสู่เป้าหมายโดยต้องเชื่อมโยงกับองค์ประกอบอื่นๆ ของมิติทางสังคม นอกจากนี้ต้องให้ความสำคัญกับบริบท (Context) ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้คนที่มีความแตกต่างกันยอมรับในอัตลักษณ์และความแตกต่างซึ่งกันและกันและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติ

3. การวิเคราะห์มุมมองผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษากับแนวคิดเชิงทฤษฎีทางด้านพหุวัฒนธรรม

หากวิเคราะห์แนวคิดทางด้านทฤษฎีที่เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา พบว่า มุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อพหุวัฒนธรรมศึกษามีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันในบางประเด็นเกี่ยวกับมิติทางด้านพหุวัฒนธรรมศึกษา (Dimensions of Multicultural Education) ที่พัฒนาโดยนักทฤษฎีชาวตะวันตกซึ่งเป็นผู้ที่ริเริ่มและพัฒนาแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาในสถานศึกษา เช่นแนวคิดของ Banks (1997)¹ ที่กล่าวว่ามิติของพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นควรประกอบด้วย 1) การบูรณาการเนื้อหา 2) การสร้างองค์ความรู้ 3) การลดอคติ 4) การสร้างให้เกิดความเท่าเทียมกัน และ 5) การส่งเสริมวัฒนธรรมของโรงเรียน ดังตาราง 1

¹ การวิเคราะห์ดังกล่าวนี้เป็นการวิเคราะห์ในภาพกว้างระหว่างผลของการวิจัยและแนวคิดทางทฤษฎีซึ่งพัฒนาโดย Banks ซึ่งสะท้อนให้เห็นมุมมองเกี่ยวกับมิติของพหุวัฒนธรรมศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และแนวคิดของ Banks มีความคล้ายคลึงกันในขณะเดียวกันก็มีความแตกต่างกันในประเด็นของความจำเพาะเจาะจง ผู้วิจัยเลือกแนวคิดของ Banks มาเป็นบรรทัดฐานในการวิเคราะห์เนื่องจากเป็นแนวคิดสากลที่ได้รับการยอมรับทั่วไป

ตาราง 1 การวิเคราะห์มุมมองเกี่ยวกับมิติของพัฒนาการระหว่างผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐกับมุมมองของ
Banks (1997)

มิติของพัฒนาการเนื้อหา: มีความหลากหลายและสะท้อนวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เน้นความเป็นพลเมืองโลก	มิติของพัฒนาการเนื้อหา: มีความหลากหลายตามแนวคิดของผู้บริหารโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
1. การบูรณาการเนื้อหา: มีความหลากหลายและสะท้อนวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เน้นความเป็นพลเมืองโลก	1. ความต้องการ: ให้ความสำคัญผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น
2. การสร้างองค์ความรู้: การสืบเสาะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ	2. วิธีชีวิต: การดำเนินชีวิตของผู้เรียน และสมาชิกของชุมชน
3. การลดอคติ: การมีมุมมองและทัศนคติที่ถูกต้องต่อเชื้อชาติที่แตกต่างกัน	3. เป้าหมาย: ความรัก สามัคคี ไม่แตกแยกและดุดองติดต่อกัน
4. การสร้างให้เกิดความเท่าเทียม: ความเท่าเทียมทางเพศ วัฒนธรรมและชนชั้นทางสังคม	4. โอกาส: ความเท่าเทียมและสิทธิที่ควรได้รับ
5. การส่งเสริมวัฒนธรรมของโรงเรียน: ผู้เรียนต่างวัฒนธรรม มีบทบาททางสังคม	5. บริบท: ประสบการณ์ของผู้เรียน และสิ่งแวดล้อมทางสังคม
	6. กระบวนการ: เชื่อมโยงองค์ประกอบทางสังคมที่สำคัญ เช่น การวางแผน และการสร้างความร่วมมือ

3.1 มิติของพหุวัฒนธรรมศึกษาที่คล้ายคลึงกัน

จากตารางข้างต้นสรุปได้ว่ากรอบแนวคิดทฤษฎีที่พัฒนาโดย Banks (1997) และผลการวิจัยดังกล่าวนี้มีมิติที่สอดคล้องกันโดยเฉพาะมิติที่ 3 ที่เน้นการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อกัน เพื่อลดอคติหรือความลำเอียงต่อเชื้อชาติ นำไปสู่ความรัก ความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันโดยไม่แตกแยก ซึ่งมิติดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นอีกหนึ่งมิติที่มีความสำคัญของพหุวัฒนธรรมศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนมีความปรองดองและเข้าใจกัน (Nieto, 1996) การที่ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐมีมุมมองในลักษณะดังกล่าวนี้ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะว่าพหุวัฒนธรรมศึกษาได้รับอิทธิพลมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ซึ่งเกิดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 (เอกรินทร์ สังข์ทอง, 2552) เหตุการณ์ดังกล่าวนำมาซึ่งความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สิน ผู้คนเกิดความหวาดกลัวและนำไปสู่การมีอคติต่อกันไม่ไว้วางใจกัน (Sungton, Maxcy, Grogan, 2010) หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว “พหุวัฒนธรรมศึกษา” จึงเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมมากขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม้แต่สถาบันในระดับอุดมศึกษาก็ให้ความสำคัญกับแนวคิดดังกล่าวและนำไปสู่การพัฒนาเป็นรายวิชาในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้บัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษาที่ถูกต้องและสามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ นอกจากนี้ยังถูกกำหนดเป็นนโยบายโดยรัฐให้มีแผนยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพหุวัฒนธรรมศึกษาของผู้คนในพื้นที่

ส่วนพหุวัฒนธรรมศึกษาในมิติ 4 ก็มีความคล้ายคลึงกันกล่าวคือพหุวัฒนธรรมศึกษาทั้งในส่วนแนวคิดของ Banks และแนวคิดของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐต่างให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมทางสังคมที่ว่าปัจเจกบุคคลที่มีพื้นฐานทางศาสนา เศรษฐกิจหรือสถานะทางสังคมควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันตลอดจนการได้รับโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้และประสบความสำเร็จทางการเรียน (Banks, 1997) นอกจากนี้

แนวคิดของ Banks ในมิติที่ 1 ซึ่งให้ความสำคัญกับการบูรณาการเนื้อหาทางด้านพหุวัฒนธรรม มีความเชื่อมโยงกับแนวคิดของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในมิติที่ 5 ในมิติบริบทของพหุวัฒนธรรมศึกษาซึ่งให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐมองว่าพหุวัฒนธรรมศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยกระบวนการ (มิติที่ 6) ในการดำเนินงานและมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ

3.2 มิติของพหุวัฒนธรรมศึกษาที่แตกต่างกัน

ถึงแม้ว่าแนวคิดของ Banks (1997) กับผลของการวิจัยดังกล่าวนี้ มีความสอดคล้องกันในมิติที่ 4 ในด้านการสร้างโอกาสเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตามบนพื้นฐานของทฤษฎีพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นแนวคิดของ Banks มีมุมมองที่กว้างกว่ามุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดย Banks มองว่าความเท่าเทียมทางสังคมนั้นไม่ได้รับแค่อคติพื้นฐานที่ควรได้รับแต่ยังรวมถึงมุมมองอื่นๆ เช่น บทบาททางเพศ (Gender) วิถีทางเพศ (Sexual orientation) เชื้อชาติ ตลอดจนความเชื่อ ประเพณีและศาสนาและมิติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แนวคิดดังกล่าวเกิดจากกระบวนการในการศึกษาและวิจัยอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้มิติของพหุวัฒนธรรมศึกษาตามแนวคิดของ Banks ในมิติที่ 1 นั้นให้ความสำคัญกับบริบทของผู้เรียนและโรงเรียนรวมถึงการพัฒนาการเรียนการสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ไม่เพียงแคในระดับองค์การหรือชุมชนแต่ยังรวมถึงระดับสากลซึ่งเป็นมุมมองที่กว้างและเน้นความเป็นพลเมืองโลกที่ปราศจากการถือคติต่อกัน ดังนั้นแนวคิดของ Banks มิติที่ 2 จึงให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างความรู้ (Knowledge construction) ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ในขณะที่มุมมองของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในมิติที่ 1 จะเน้นอยู่ที่การตอบสนองความต้องการ และอัตลักษณ์ของผู้เรียนในพื้นที่เป็นหลักโดยเฉพาะนักเรียนไทยพุทธและไทยมุสลิม ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับมิติที่ 2 คือ

วิถีชีวิตในสังคม การที่ผู้บริหารมีมุมมองในลักษณะดังกล่าวอาจเป็นเพราะว่าสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยความหลากหลายในมิติของศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสำคัญ (บรรจง ฟาร์รุ่งสา และคณะ, 2551) ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐเหล่านั้นจึงอาจมองว่า พหุวัฒนธรรมศึกษาคือการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่เป็นหลัก ดังนั้นการมีมุมมองจำเพาะเจาะจงดังกล่าวจึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจเนื่องจากการมีมุมมองดังกล่าวนี้อยู่บนพื้นฐานของผู้เรียนและสังคมในพื้นที่เป็นสำคัญ

บทสรุป

ผลการวิจัยข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าผู้บริหารของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีมุมมองที่เหมือนและแตกต่างกันเกี่ยวกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษา ผู้บริหารส่วนน้อยที่มีมุมมองที่กว้างสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจที่มีต่อแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม ผู้บริหารส่วนใหญ่ที่มีมุมมองที่แคบและบางส่วนยังไม่มี ความมั่นใจว่าแนวคิดพหุวัฒนธรรมคืออะไรนั้นสะท้อนให้เห็นถึงภาวะของความเข้าใจที่คลุมเครือต่อแนวคิดพหุวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังบ่งชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารยังขาดมุมมองที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่นเดียวกับกับแนวคิดของผู้บริหารที่มีต่อพหุวัฒนธรรมศึกษา ถึงแม้ว่าผู้บริหารเหล่านั้นจะมีมุมมองเฉพาะต่อพหุวัฒนธรรมศึกษาที่สอดคล้องต่อบริบทของพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ยังขาดมุมมองที่มีภาพกว้างและมีความเป็นสากล ทั้งนี้การมองพหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของพื้นที่เป็นประเด็นที่ยังไม่เพียงพอสำหรับผู้นำทางการศึกษาในยุคปัจจุบันโดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง สังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในสภาพปัจจุบันนั้นผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐไม่ได้บริหารจัดการศึกษาที่รองรับความเป็นพลเมืองของชุมชน หรือท้องถิ่นเท่านั้นแต่ยังต้องมีมุมมอง

ที่เปิดกว้างเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลง และการเผชิญกับการรุกทางด้านวัฒนธรรม การมีมุมมองต่อพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษาที่ถูกต้อง ครบคลุม และชัดเจนจะมีส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐนำแนวคิดหรือแปลงเปลี่ยนแนวคิดไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้หากมีแนวคิดที่ไม่ถูกต้องหรือชัดเจน อาจมีการนำแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาไปสู่การปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง คลุมเครือและไม่ตอบสนองเป้าหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม และไม่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มุ่งให้สถาบันการศึกษาตระหนัก มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมและพหุวัฒนธรรมศึกษาเพื่อที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐมีมุมมองต่อพหุวัฒนธรรมนิยม และพหุวัฒนธรรมศึกษาแตกต่างกัน บางท่านมีมุมมองที่กว้าง บางท่านมีมุมมองที่แคบและบางท่านไม่มีความมั่นใจว่าทั้งสองแนวคิดคืออะไร ดังนั้นเพื่อให้เกิดความชัดเจน ถูกต้องตามหลักวิชาการ และแนวปฏิบัติ เขตพื้นที่การศึกษาหรือผู้กำหนดนโยบายควรมีการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมและสามารถอาศัยแนวคิดของพหุวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่ความสงบสุขและสันติภาพของผู้คนในพื้นที่

2. มุมมองของผู้บริหารเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดทางทฤษฎีในบางมิติ อย่างไรก็ตามผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่ายังขาดความลึกและความเป็นสากล ทั้งนี้เนื่องจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีบทบาทสำคัญในเวทีประชาคมอาเซียน ดังนั้นผู้กำหนด

นโยบายหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมหรือให้ความรู้แก่ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐเกี่ยวกับพัฒนาธรรมชาติที่ครอบคลุมในทุกๆ มิติไม่เพียงแต่มุ่งเน้นแค่บริบทของพื้นที่หรืออัตลักษณ์เป็นสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากการมีมุมมองที่กว้าง ถูกต้องจะช่วยให้การนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามในเชิงปฏิบัติแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาธรรมชาติจะมีความละเอียดอ่อน ดังนั้นจะต้องพิจารณาการนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติอย่างระมัดระวังเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้คนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

บรรจง ฟารุงสง, ไช่มุก อุทยาวลี, เอกรินทร์ สังข์ทอง และไพรัชอล หะยืออวัง. (2551). “การปฏิรูปการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้”. วารสารสงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 17(6), 157-174.

Farrungsang, B., Uttayawalee, K., Sungtong, E., & Haji-Awang, F. (2011). “Education Reform in Southern Border Provinces”. *Songklanakarin Journal of Sciences and Humanities*, 17(6), 157-174. (in Thai).

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป.) การศึกษาเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข: แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปี 2551-2554 ของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

Office of the Permanent Secretary Ministry of Education. (n.d.) Education for well-beings: **Strategic Plan of the Special Development Zone of Southern Thailand Border Provinces 2008-2011 of Ministry of Education**. Bangkok: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand Publishing, Ltd. (in Thai).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549). **แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างสันติสุขปี 2548-2551**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Office of the Education Council. (2006). **Strategic plans for education reform in the Three Southern border provinces for peace building 2005-2008**. Bangkok: Office of the Education Council. (in Thai).

เอกรินทร์ สังข์ทอง. (2552). “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม: การทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและการปฏิบัติ.” **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปี๓๓**, 20(1), 1-16.

Sungton, E. (2009). “Strategic Leadership in Multicultural Society: Rethinking Concepts, Theories and Practices.” **Journal of Education, Prince of Songkla University Pattani**, 20(1), 1-16. (in Thai).

Abdullah, S. N. S., & Ghaffar, M. N. A. (2011). **Multicultural Education in Malaysian Perspectives: Instruction and Assessment**. Retrieved March 29, 2013, from http://www.iaea.info/documents/paper_30171b59e.pdf.

Albritton, R. B. (1999). “Political Diversity Among Muslims in Thailand.” **Asian Studies Review**, 23(2), 232-246.

Banks, J. A. (1997). **An Introduction to Multicultural Education**. (3rd ed.). Boston: Allyn & Bacon.

Benders, D. S. (2010). “Diversity: Overstated and Underprepared”. **The Journal of Multiculturalism in Education**, 6(4), 1-14.

Bennett, C. L. (2003). **Comprehensive Multicultural Education: Theory and Practice**. (5th ed.). Boston: Allyn & Bacon.

- Charmaz, K. (2006). **Constructing Grounded Theory: A Practical Guide Throughqualitative Analysis**. Thousand Oaks: CA: Sage Publications.
- Cumming-McCann, A. (2003). "Multicultural Education: Connecting Theory to Practice". **NCSALL**, 6, 9-12.
- Fund for Peace. (2006). **Thailand**. Retrieved May 14, 2005, from http://www.fundforpeace.org/publications/profiles/cp_thailand.pdf
- Jagdish, G. (2008). "Civilizational Knowledge Interculturalism and Citizenship Education". **Intercultural Education**, 19(6), 469-470.
- Ladson-Billings, G. (2004). "New Directions in Multicultural Education: Complexities, Boundaries, and Critical Race Theory". In J. A. Banks & C. A. M. Banks, (Eds.), **Handbook of Research on Multicultural Education**. (2nd ed.). San Francisco, CA: John Wiley & Sons, Inc.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). **Naturalistic inquiry**. Newbury Park, CA: Sage.
- Nieto, S. (1992). **Affirming Diversity: The Sociopolitical Context of Multicultural Education**. New York: Longman.
- Rusch, R. A. (2004). "Gender and Race in Leadership Preparation: A Constrained Discourse". **Educational Administration Quarterly**, 40(1), 14-46.
- Schlesinger, A. M., Jr. (1991). **The Disuniting of America: Reflections on a Multicultural Society**. Knoxville, TN: Whittle Direct Books.
- Schwandt, T. A. (1997). **Qualitative Inquiry: A Dictionary of Terms**. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Seale, C. (1999). "Quality in Qualitative Research". **Quality Inquiry**, 5(4), 465-478.

- Seidman, I. (1998). **Interviewing as Qualitative Research: A guide for Researchers in Education and the Social Sciences.** (2nd ed.). New York: Teachers College, Columbia University.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). **Basics of Qualitative Research.** Thousand Oaks, CA: Sage.
- Sungton, E., Maxcy, B. D. & Grogan, M. (2010). "The Leadership of Public Secondary School principals in an Era of Education Reform and Cultural Unrest". **International Journal of Urban Education Leadership**, 4(1), 141-159.
- True, L. J. (2004). "Balancing Minorities: A Study of Southern Thailand". **SAIS Working Paper Series (Working Paper No. WP/02/04).** Washington, D.C. The John Hopkins University.
- Yin, R. K. (2005). **Introducing the world of Education: A Case Study Reader.** Thousand Oaks, CA: Sage.